

УДК 330.42.211

І.В. Абрамова

к. е. н.

Житомирський національний агроекологічний університет

**ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ ІНВЕСТИЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ
В СІЛЬСЬКОМУ ГОСПОДАРСТВІ**

Визначено стан та проблеми інвестиційної діяльності в сільському господарстві. Обґрунтовано перспективи залучення інвестицій в аграрний сектор економіки країни. Значну увагу приділено питанню підвищення ефективності використання інвестиційних ресурсів сільськогосподарськими підприємствами.

Нарощування обсягів виробництва сільськогосподарської продукції вимагає відповідного розвитку матеріально-технічної бази галузі. Збільшення розмірів виробничих фондів здійснюється за рахунок додаткових вкладень матеріальних і грошових засобів, направлених на розширення виробничого потенціалу сільського господарства. Проте фінансові можливості аграріїв залишаються вкрай обмеженими, кредити комерційних банків практично недоступними, інвестиційна привабливість галузі – низькою. Загальна нестабільність економічної і політичної ситуації, невпевненість інвесторів у доцільності довгострокових вкладень, скорочення загального обсягу кредитних ресурсів в економіці країни, відсутність стимулів і механізмів для інвестування призвели до зниження інвестиційної активності в сільському господарстві. У цьому контексті особливого значення набуває дослідження проблем та перспектив інвестиційної діяльності в аграрному секторі економіки країни.

Аналіз останніх досліджень та постановка задачі

Проблемі інноваційно-інвестиційного розвитку сільського господарства присвячено багато праць вітчизняних та зарубіжних вчених. Ґрунтовні дослідження різних аспектів інвестиційно-інноваційного розвитку сільського господарства та ефективності інновацій здійснили М.В. Гладій, М.Я. Дем'яненко, О.В. Крисальний, П.Т. Саблук та ін. [3, 4, 6, 7]. Питанням державного регулювання, матеріального, фінансового, інформаційного забезпечення інвестиційно-інноваційної діяльності та розвитку інноваційного підприємництва в агропромисловому виробництві приділяли увагу М.В. Зубець, М.Ф. Кропивко, Г.М. Підлісецький, А.В. Чупіс, В.В. Юрчишин та ін. [1, 5, 9, 10]. Розвитку інвестиційної активності сільськогосподарських підприємств присвячені праці І.Т. Балабанова, В.П. Горьового, М.Ю. Коденської, Г.П. Лайко, М.Й. Маліка та ін. [2, 7].

Незважаючи на існування у економічній літературі значної кількості теоретико-методологічних підходів та практичних рекомендацій щодо підвищення інноваційно-інвестиційної активності сільськогосподарських підприємств, на сучасному етапі залишається відкритим питання оцінки стану та перспектив формування сприятливого інвестиційного клімату в сільському господарстві.

Об'єкти та методика дослідження

Об'єктом дослідження є процес інвестиційної діяльності в сільському господарстві.

Методологічною та теоретичною основою дослідження є системний метод пізнання соціально-економічних явищ і процесів у ринкових умовах. Для вирішення окремих завдань використовувалися: абстрактно-логічний метод – при визначенні сутності інвестиційної діяльності в сільському господарстві; статистико-економічний – при аналізі джерел залучення та напрямів використання інвестиційних ресурсів сільськогосподарськими підприємствами тощо.

Результати дослідження

Для переходу до стабільної господарської діяльності, переозброєння виробництва, а також поліпшення якості продукції сільськогосподарським підприємствам потрібні інвестиції. З їх допомогою зміцнюється матеріально-технічна база суб'єктів господарювання, здійснюється розширене відтворення основних засобів. Водночас, наразі сільське господарство не входить до переліку інвестиційно привабливих галузей. Лише незначний відсоток інвестицій припадає на сільське господарство, мисливство та лісове господарство (рис. 1).

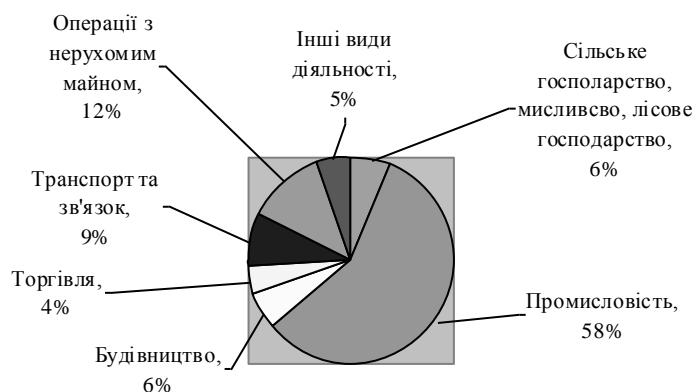

Рис. 1. Розподіл інвестиційних ресурсів між галузями та напрямами економічної діяльності, 2009 р.

Джерело: побудовано за даними Головного управління статистики у Житомирській області.

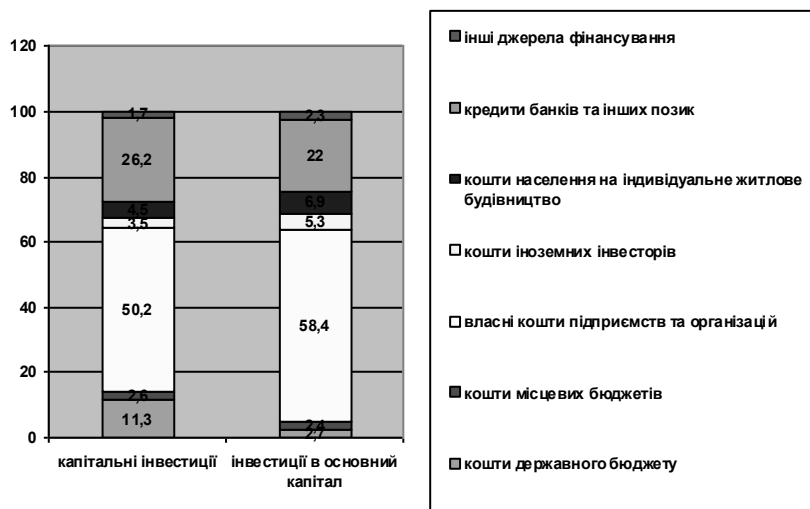
Основними напрямками використання капітальних вкладень у сільськогосподарське виробництво залишаються будівництво і реконструкція об'єктів виробничого і не виробничого призначення (табл. 1). Залежно від спеціалізації господарства частка цих витрат суттєво змінюється. Так, у підприємствах, що спеціалізуються на виробництві зерна, значну питому вагу займають витрати на будівництво зерносховищ, складів та ін. У господарствах з високою питомою вагою продукції тваринництва капітальні вкладення спрямовуються на будівництво тваринницьких споруд, продуктивну худобу тощо.

Таблиця 1. Введення в дію окремих об'єктів та потужностей сільськогосподарського призначення в Житомирській області

Об'єкти сільськогосподарського призначення	2005 р.	2006 р.	2007 р.	2008 р.	2009 р.
Тваринницькі приміщення (включаючи механізовані ферми та комплекси), тис. скотомісць					
- для великої рогатої худоби	-	-	-	-	-
- для свиней	0,15	0,15	-	-	-
Приміщення для птиці, тис. птахомісць	4,5	-	-	-	-
Зерно насіннесховища, тис. т одночасного зберігання	-	1,1	6,0	-	71,0
Сховища для картоплі, овочів та фруктів, тис. т одночасного зберігання	-	0,1	-	5,0	-

Джерело: побудовано за даними Головного управління статистики у Житомирській області.

Водночас, впродовж 2005–2009 рр. в Житомирській області не було введено в дію жодного приміщення для великої рогатої худоби, у 2007–2009 рр. – для свиней, у 2006–2009 рр. – приміщень для птиці. Така ситуація є і причиною, і наслідком значного скорочення поголів'я великої рогатої худоби, свиней, зменшення посівних площ та інвестиційної привабливості галузі.

Рис. 2. Джерела залучення інвестиційних ресурсів у сільське господарство Житомирської області, 2009 р.

Джерело: побудовано за даними Головного управління статистики у Житомирській області.

Основною умовою нарощування виробничих потужностей, подолання спаду виробництва в сільському господарстві, досягнення фінансової стабільності і підйому економіки галузі є поживлення інвестиційної діяльності в аграрному секторі економіки країни. Водночас головними джерелами інвестування сільського господарства Житомирської області впродовж 2009 р. залишалися власні кошти підприємств та організацій, короткострокові кредити банків та інші позики, кошти державного та місцевих бюджетів, власні кошти населення (рис. 2). Частка коштів іноземних інвесторів займала відносно незначну питому вагу у загальній структурі джерел інвестиційних ресурсів.

Особливістю капітальних вкладень у сільське господарство є те, що ефект від них виявляється не відразу, на відміну від поточних вкладень, а після їхнього освоєння і введення в експлуатацію. Окупність капітальних вкладень в сільське господарство є дуже низькою, а отже, прийняття рішення по конкретних інвестиціях потребує ретельного аналізу ефективності їх використання.

Одним із шляхів підвищення економічної ефективності використання інвестиційних ресурсів є агропромислова інтеграція. Агропромислова інтеграція є особливою формою організації виробництва і управління, яка прискорює доведення сільськогосподарської продукції до кінцевого споживача, сприяє створенню стабільних зв'язків між підприємствами АПК та підвищенню ефективності їх функціонування. Саме в інтегрованих формуваннях створюються сприятливі умови для задоволення інтересів інвесторів, посилюється зацікавленість партнерів до поліпшення якості кінцевих результатів роботи [2,

с. 31]. Агропромислові формування одержують додатковий ефект за рахунок виробництва і реалізації кінцевої продукції, яка оцінюється вище ніж сировина, що може позитивно вплинути на рішення інвестора про доцільність здійснення капітальних вкладень у діяльність такого формування та сприяти поліпшенню інвестиційного клімату в аграрному секторі економіки країни.

Крім того, важливо розуміти, що в умовах зниження інвестиційної привабливості галузі, сільськогосподарські товаровиробники самостійно не в змозі поліпшити ситуацію в інвестиційній сфері, оскільки основні резерви фінансового оздоровлення агропромислового виробництва знаходяться поза межами компетенції і економічної відповідальності сільськогосподарських підприємств. Саме тому активізації інвестиційної діяльності в аграрному секторі сприятиме формування державної системи захисту прав інвесторів, розвиток інституцій для цілеспрямованого залучення та супроводу інвестицій, вдосконалення нормативної бази регулювання інвестиційних процесів тощо.

Висновки та перспективи подальших досліджень

В даний час у сільському господарстві сформувався специфічний тип розширеного відтворювання, що характеризується переважанням спрощених технологій, нестійкістю основних фінансових і виробничих параметрів, нестачею фінансових ресурсів навіть на просте відтворювання. В цих умовах особливо важливого значення набуває питання підвищення інвестиційної привабливості галузі шляхом прискорення процесу агропромислової інтеграції, а також формування державної системи активізації інвестиційних процесів в аграрному секторі економіки країни.

Перспективи подальших досліджень будуть спрямовані на розробку пропозицій щодо формування державної системи активізації інвестиційних процесів в аграрному секторі економіки країни.

Література

1. *Зубець М.В.* Про стратегію утвердження інноваційної моделі розвитку аграрної економіки / *М.В. Зубець, С.А. Володін* // Економіка АПК. – 2004. – № 12. – С. 23–28.
2. *Коденська М.Ю.* Інтеграція як фактор активізації інвестиційної діяльності / *М.Ю. Коденська* // Економіка АПК. – 2006. – № 6. – С. 24–31.
3. Кредитне забезпечення сільськогосподарських товаровиробників: зб. рекомендацій / Міністерство аграрної політики України; ННЦ «Інститут аграрної економіки»; Проект ЄС ТАСІС «Надання підтримки малим і середнім підприємствам на селі» / за ред. М.Я. Дем'яненка. – К.: Знання-Прес, 2005. – Ч. 1 – 199 с.

4. *Крисальний О.В.* Формування системи державної підтримки розвитку агропромислового виробництва в Україні / *О.В. Крисальний* // Економіка АПК. – 1998. – № 7. – С. 8–14.
5. *Кропивко М.Ф.* Консультаційна діяльність по забезпеченню інноваційного розвитку агропромислового виробництва / *М.Ф. Кропивко* // Формування і реалізація державної політики розвитку матеріально-технічної бази агропромислового комплексу в Україні: матеріали 5-х річних зборів Всеукр. конгресу вчених економістів-аграрників. – К.: ІАЕ УААН, 2003. – С. 212–217.
6. *Саблук П.Т.* Аграрна економіка і політика в Україні: підсумки минулого та погляд у майбутнє / *П.Т. Саблук* // Науково-популярні нариси у 3-х томах. Аграрна економіка в умовах демократичного державотворення. – К.: Інститут аграрної економіки, 2001. – Т. II. – 484 с.
7. *Саблук П.Т.* Нова економічна парадигма формування стратегії національної продовольчої безпеки України у XXI столітті / *П.Т. Саблук, М.Я. Дем'яненко, О.В. Крисальний* [та ін.] // Матеріали 3-х зборів Всеукр. конгресу вчених економістів-аграрників, 29–30 березня 2001 р. – К.: ННЦ ІАЕ, 2001. – 506 с.
8. Статистичний щорічник Житомирської області за 2009 р. / Державний комітет статистики України. Головне управління статистики у Житомирській області: за ред. Л.О. Рижкової. – Житомир, 2010. – С. 148–163.
9. *Юрчишин В.В.* Сільські території як системоутворюючі фактори розвитку аграрного сектору економіки / *В.В. Юрчишин* // Економіка АПК. – 2005. – № 3. – С. 3–10.
10. *Юрчишин В.В.* Розбудова системного державного управління сільським господарством / *В.В. Юрчишин* // Економіка АПК. – 2005. – № 6. – С. 6–17.